

Charakterystyka wybranych ras kur lekkich

Krystyna Jakubowska, Marcin Różewicz

*Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach,
Instytut Bioinżynierii i Hodowli Zwierząt,
ul. Prusa 14, 08-110 Siedlce*

Kura domowa jest gatunkiem, który charakteryzuje się ogromną zmiennością i różnorodnością cech pokrojowych i użytkowych. Wyróżnia się rasy o stricte użytkowym znaczeniu, wyspecjalizowane rasy i linie, które dostarczają mięsa i jaj, ale także rasy ozdobne, hodowane przez ich amatorów ze względu na piękne, oryginalne upierzenie. Jednocześnie oba te cele hodowli nie muszą się wykluczać wzajemnie, czego dowodem jest powrót do starych ras kur wiejskich, które reprezentują lekki typ o dość dobrej nieśności w chowie ekstensywnym, a obecnie cieszą się wzrastającym zainteresowaniem hodowców amatorów.

Intensywna produkcja jaj, oparta o wysokoprodukcyjne nioski, które znoszą znaczącą ilość jaj o stosunkowo dużej masie, zapewnia opłacalność oraz równomierność i stałość ich dostaw dla konsumentów. Sytuacja ta spowodowała jednocześnie spadek znaczenia przydomowego chowu niosek i marginalizację wielu starych ras kur. Obecnie wiele z nich ocalono i są one hodowane przez hodowców drobiu ozdobnego. Utrzymywane są więc ze względu na aspekt ozdobny, a przy okazji mogą dostarczać pewnych ilości jaj konsumpcyjnych. Jednocześnie, stanowią one element różnorodności genetycznej i są rezerwą genetyczną, która jest warta zachowania. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zniknęło wiele barier, w tym wymogów prawnych i weterynaryjnych, które wcześniej utrudniały sprowadzanie zwierząt z innych krajów. Polscy hodowcy w ciągu ostatnich lat sprowadzili więc wiele ras kur, które zyskały w naszym kraju popularność. Biorą one również udział w wystawach drobiu ozdobnego, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, międzynarodowych. Cyklicznie odbywa-

ją się one co roku, jak np. Europejska Wystawa w Lipsku, w której udział bierze wielu hodowców z różnych krajów Europy, prezentujących niezliczone bogactwo i różnorodność ras. Z racji tego, że podstawowym celem hodowli tych ras jest doskonalenie pokroju, osoby specjalizujące się w hodowli powinny znać charakterystyczne cechy poszczególnych z nich ujęte w standardzie rasy. Standard danej rasy stanowi podstawę oceny tych ptaków przez sędziów, a jednocześnie jest wyznacznikiem kierunku pracy hodowlanej, w jakim powinien zmierzać hodowca. Z uwagi na to, że zakup odpowiednich jakościowo ptaków danej rasy wiąże się z posiadaniem informacji jej dotyczących, konieczne jest wcześniejsze zapoznanie się z jej charakterystyką. Dodatkowo, warto jest także zaznajomić się z historią danej rasy, jak i jej potencjalnymi walorami użytkowymi w celu dokonania właściwego wyboru. Powodów, dla których hodowca decyduje się na wybór jednej z ras jest wiele, są to m.in.: pokrój i barwa upierzenia, walory użytkowe oraz względy sentymentalne (zwłaszcza w przypadku bardzo starych ras, ginących w danym kraju).

Celem niniejszej pracy jest zaprezentowanie różnorodności ras kur lekkich z uwzględnieniem ich pochodzenia i historii, włącznie z charakterystyką pokroju i innych właściwych dla nich cech.

Ancona

Rasa ta jest pochodzenia włoskiego, a swoją nazwę zawdzięcza portowemu miastu Ancona, położonemu w regionie Marche w środkowych Włoszech. Tam kury o interesującym czarnym nakrapianym upierzeniu dostrzegli w połowie XIX

w. brytyjscy marynarze, którzy sprowadzili je do swojego ojczystego kraju. Poza interesującym upierzeniem okazały się dobrymi, jak na ówczesne czasy nioskami, dzięki czemu rasa ta zyskała popularność i znacznie rozszerzono zasięg jej występowania o inne kraje. Ancona posiada cechy pokroju i budowy ciała typowe dla lekkich kur wiejskich. Zarówno u koguta, jak i kury występuje duży, pojedynczy grzebień o równo rozmieszczonych i powcinanych ząbkach. U koguta jest on sztywny i mocno osadzony, natomiast u niosek ma tendencję do opadania na jedną ze stron. Współcześnie wyhodowano także odmianę tej rasy o różyczkowym grzebieniu. Dobrze widoczne są białe zausznicę oraz wydłużone i zaokrąglone dzwonki. Szyja jest średniej długości, mocna, lekko wygięta. Tułów jest krótki i owalny, a pierś pełna i zaokrąglona, nieco wypięta do przodu. Grzbiet jest stosunkowo długi i łagodnie przechodzi w wysoko uniesiony ogon, złożony z równomiernie rozmieszczonych sterówek.

U kogutów jest on bogaty w pióra ozdobne-sierpówki. Skoki są koloru intensywnie żółtego. Pierwotnie rasa ta występowała w jednej odmianie barwnej – czarnej biało nakrapianej (fot.

1), natomiast obecnie dodatkowo wyodrębniono odmianę niebieską biało nakrapianą. Na początku XX w. w Wielkiej Brytanii wyhodowano również formę miniaturową tej rasy, która poza niższą masą ciała nie różni się od formy standardowej (Verhoeff i Rijs, 2006). Masa ciała u formy standardowej wynosi – kury do 2 kg, koguta do 2,5 kg.

Ze względu na stosunkowo wysoką nieśność kury tej rasy mają również pewien aspekt użytkowy (Moszczyński, 2012). Jaja mają śnieżnobiałą skorupkę i masę do 60 g. Badania Mugnai in. (2008) wskazują, że kury te są bardzo dobrymi nioskami w różnych systemach chowu, przy czym w chowie wybiegowym ich jaja cechuje wyższa masa oraz większa zawartość polifenoli, karotenoidów i α -tokoferolu, co wynika z pobierania przez ptaki zielonych części roślin z wybiegu, będących źródłem tych cennych związków. Dal Bosco i in. (2011) wykorzystali ancony do krzyżowania z linią mięsną rasy cornish w celu uzyskania ptaków rzeźnych. Użyte mieszańce cechowała podobna wydajność rzeźna, ale lepsze umięśnienie oraz wyższa masa ciała i tuszki w stosunku do czysto rasowych osobników ancona.

Fot. 1. Kury rasy ancona
Phot. 1. Ancona chickens
thechickenstreet.wordpress.com

Fot. 2. Kury andaluzyjskie
Phot. 2. Andalusian chickens
forum.backyardpoultry.com

Andaluzyjska

Rasa andaluzyjska, która wzięła swą nazwę od hiszpańskiej prowincji – Andaluzji, zaliczana jest do ras najstarszych, bowiem pierwsze wzmianki o niej ukazały się około 1846 r. (Schmidt, 2007). Jako rasa andaluzyjskie kury zostały uznane przez American Poultry Association i wpisane do rejestru ras w 1874 r. Kury te cieszą się znaczną popularnością wśród hodowców drobiu ozdobnego, którą zyskały nie tylko dzięki stalowoniebieskiej barwie upierzenia, gdzie każde pióro pokrywowe ma jasną barwę z ciemniejszą obwódka (fot. 2), ale również żywemu temperamentowi oraz dobrym cechom użytkowym, takim jak: dobra nieśność i stosunkowo duża masa znoszonych jaj o białej skorupce. U rasy tej występuje wydatny, dobrze osadzony prosty grzebień. Bardzo często u kur jest on przechylony na jedną ze stron. Zausznice są duże o barwie czysto białej. Szyja ptaków jest długa, nieco zakrzywiona. Wraz z dumnie wypiętą do przodu piersią przypomina kształtem literę „S”. Grzbiet jest długi i szeroki, lekko pochylony w dół w kierunku ogona. Skrzydła ściśle przylegają do tułowia, są dość długie. Ptaki tej rasy posiadają bardzo mocne nogi o niebieskawoszarej barwie. Ogon u koguta jest bardzo dobrze rozwinięty, pełny oraz szeroki. Sierpówki znajdujące się na ogonie są długie, jednak nieliczne, sierpowato zakrzywione. Kury sporadycznie wykazują instynkt kwoczenia, co jest spowodowane udoskonaleniem rasy poprzez selekcję w kierunku nieśnym. Rocznie każda nioska może dostarczyć 160–180 jaj o masie 55–60 g i białej skorupce (Malik, 1968).

Appenzeller

Rasa appenzeller pochodzi ze Szwajcarii, z kantonu zlokalizowanego w północno-wschodniej części kraju w pobliżu granicy austriackiej, nazywanego Appenzell. Jest to region alpejski o silnej tradycji pasterskiej i rolniczej, znany także z produkcji serów. W związku z tym, że większość ras brała swoje nazwy od rejonów geograficznych, w jakich powstały, tak było również w przypadku tej rasy. Rejon Appenzell ma surowy podgórski klimat, dzięki czemu kury te są dość odporne na trudne warunki klimatyczne. Przodkami tej rasy były lokalne kury krzyżowane prawdopodobnie z kurami czubatymi

oraz brabanckimi. Obecnie poza pierwotnym rejonem swojego występowania nie są szeroko rozpowszechnione. Na wystawach drobiu spotyka się jednak osobniki tej rasy, w tym również w Polsce. Jako ustabilizowaną rasę uznaje się ją prawdopodobnie od około XVI w. W języku angielskim nazywana jest appenzeller spitzhau-ben. Jedną z ciekawostek jest to, że „spitzhau-ben” oznacza spiczasty kaptur, co nawiązuje to do tradycyjnych, świątecznych nakryć głowy kobiet z rejonu Appenzell. Cechą budowy charakteryzującą tę rasę jest pęczek piór, potocznie określany jako czub. Nie jest on jednak – podobnie jak u innych ras czubatych – wynikiem występującej protuberancji czaszki, czyli powstania wyniosłości kości czaszki, a wynikiem z jednej strony znacznie grubszej w tym punkcie skóry, bardziej ukrwionej, z drugiej natomiast charakterystycznego ułożenia piór występujących na tej części głowy. Dłuższe pióra, skierowane w kierunku dzioba dodatkowo optycznie powiększają czub. Występujący u tej rasy grzebień ma również charakterystyczny kształt, przypominający nieco literę „V”. Jest on znacznie większy i bardziej widoczny u kogutów niż u kur, u których z racji mniejszych jego rozmiarów jest on zasłonięty przez obfite pióra czuba znajdującego się za grzebieniem. Na głowie koguta, patrząc od przodu, widać znacznie większe dwa rogi grzebienia sprawiające wrażenie, jakby powstrzymywały opadanie piór czuba na oczy. Dzwonki są owalne i dość duże u koguta, u kury natomiast ledwo zauważalne. Cecha ta może wynikać z pochodzenia tych kur. Srogie zimy w górskich regionach oraz silne mrozy mogą często powodować odmrożenia takich części ciała, jak dzwonki i grzebień. Stąd, taki kształt grzebienia i mniejsze dzwonki mogą być jednym z przystosowań tej rasy do klimatu (Kaszperuk i Różewicz, 2016). Część twarzy jest również bardziej widoczna u koguta niż u kury. Zausznice powinny być owalne i czysto białe. Dziób, podobnie jak i skoki ma barwę niebieskosiną. Ogon noszony jest dość wysoko. Tworzy on wraz z linią szyi i grzbietu kształt litery „U”. Sam ogon określa się jako kształtu wachlarzowatego. U kogutów ważne są sierpówki, które powinny być dość długie i zaokrąglone. Skrzydła noszone są blisko ciała, ściśle do niego przylegając. Kury tej rasy występują w kilku

wariantach barwnych, przy czym najbardziej popularne i najczęściej spotykane są srebrna czarno nakrapiana (fot. 3) oraz złota czarno nakrapiana. Obie wspomniane odmiany posiadają rysunek w postaci dość równomiernie rozmieszczonych, choć o zróżnicowanej wielkości w zależności od części ciała, – czarnych owalnych cętek. Znajdują się one na końcach piór sterówek, sierpówek, lotek, a także piór pokrywowych. Mniejsze cętki występują na obszarze szyi oraz siodła kogutów, a czasami w ogóle nie występują, u kur natomiast jest ich mniej, w szczególności w okolicy dzwonek i pod dziobem. Są one lepiej widoczne u odmiany srebrnej niż złotej. Standard europejski uznaje także inne odmiany barwne – białą, czarną, niebieską, a także złotą biało nakrapianą nazywaną także wielbłądzią. Pierwsze trzy warianty barwne należą do tzw. odmian jednobarwnych, co oznacza, że barwa upierzenia na całym ciele ma być jednorodna bez pojedynczych piór innej barwy. Odmiana biała złoto nakrapiana jest natomiast poniekąd odwróceniem odmiany złotej czarno nakrapianej – zamiast cętek koloru czarnego są białe, przy zachowaniu złotej barwy piór. Masa ciała dorosłych osobników tej rasy wynosi dla koguta 1,6–2 kg, natomiast w przypadku kury 1,2–1,5 kg. Znoszone jaja mają skorupkę barwy białej o średniej masie około 55 g. Kury te są dość dobrymi nioskami, a od jednej można uzyskać około 100–150 jaj, co pozwoli zarówno na prze-

znaczenie odpowiedniej ich liczby do inkubacji i uzyskania piskląt, a także jako jaja konsumpcyjne. Oprócz formy standardowej występuje również forma miniaturowa.

Osobniki takie cechuje mniejsza masa ciała, odpowiednio: 600–800 g dla koguta, 500–600 g dla kury. Forma miniaturowa powstała stosunkowo niedawno, bo na początku lat 80. ubiegłego wieku, a ustabilizowana oraz oficjalnie uznana i ujęta w europejskim standardzie została dopiero w 2003 r. Powstała ona dzięki pracy hodowlanej Holendra – Hermana van Olst. W przypadku formy miniaturowej uznaje się wyłącznie dwie odmiany barwne: srebrną czarno nakrapianą oraz złotą czarno nakrapianą. Usposobienie tych kur jest żywe i energiczne. Są to ptaki bardzo aktywnie poszukujące pożywienia na dość dużych obszarach. W sytuacji, gdy mają do dyspozycji znaczny areał, np. sadu czy łąki, będą chętnie poszukiwać dodatkowych źródeł pokarmu w postaci zielonek, nasion chwastów i drobnych owadów. Kury zachowały instynkt kwoczenia i opieki nad pisklętami, stąd możliwe jest prowadzenie lęgów naturalnych.

Często też kura sama zakłada gniazdo w miejscu dobrze zakamuflowanym i nieznanym hodowcy, a po okresie wysiadywania wyprowadza pisklęta. Rasa ta jest dość odporna na warunki pogodowe, cechuje ją również dość duża żywotność (Kaszperuk i Różewicz, 2016).

Fot. 3. Kogut i kury rasy appenzeller
Phot. 3. Appenzeller rooster and hens
kippenforum.nl

Fot. 4. Kury i kogut rasy ayam cemani
Phot. 4. Ayam Cemani hens and rooster
munchies.vice.com

Ayam cemani

Słowa zawarte w nazwie tej rasy w języku jawajskim określają jej charakterystyczne cechy. Samo słowo „ayam” oznacza po prostu kurę, „cemani” natomiast – cały czarny. Nazwa rasy nie ma spolszczonej nazwy, a także w Europie jej rdzenna forma jest oficjalnie używana. Protoplastami tej rasy były kury kedu (od nazwy wsi Kedu na wyspie Jawa), które posiadały pewne cechy obecnej ayam cemani, jednak odróżniał je czerwony kolor grzebienia. Selekcja ayam kedu w kierunku czysto czarnych kur, włącznie z grzebieniem, zaowocowała powstaniem ayam cemani. Nie wiadomo dokładnie, jak długo trwał proces selekcji i jak wiele pokoleń ptaków obejmował. Faktem jest, że będąc w Indonezji można spotkać stoiska oferujące tuszki surowe pozyskiwane z tej rasy kur, jak i przygotowane do spożycia z nich dania. Rasa ta po raz pierwszy w Europie została opisana przez holenderskiego kolonistę (Łukasiewicz, 2008). Pierwsze jej osobniki trafiły do Europy w 2000 r. (Łukasiewicz i Siennicka, 2011). W Polsce kury tej rasy są coraz częściej spotykane i mogą w przyszłości stanowić cenny materiał do pozyskiwania zarówno tuszek, jak i mięsa. Wyróżnia je prosty, duży grzebień barwy czarnej. Inne części ich ciała, począwszy od upierzenia, poprzez skórę, mięso, aż po organy wewnętrzne i kości też są czarne (fot. 4). Pewne podobieństwo w barwie mięsa uwidacznia się jedynie w porównaniu z kurami jedwabistymi, u których ma ono również oryginalną, choć nieco jaśniejszą barwę. Budową ciała ayam cemani przypominają standardowe kury. Masa ciała dorosłej kury wynosi 1,5–2 kg, koguta natomiast 2–2,5 kg. W rejonie swego pochodzenia ptaki te są traktowane jako ogólnoużytkowe. Ich mięsu ze względu na jego barwę przypisywane jest tam szczególne znaczenie. Czarny kolor zawsze był kojarzony według wierzeń różnych kultur z żałobą lub ciemnymi mocami. W kulturze Indonezji ptaki te są wykorzystywane w obrządkach rytualnych i religijnych, a także do sporządzania leczniczych potraw. Mieszkańcy Jawy, wyspy przynależącej do Indonezji wierzą, że ofiara składana z koguta rasy ayam cemani pozwala chronić się przed działaniem złych duchów. Rasa ta była w Europie nieznana przez bardzo długi czas, mimo zna-

jomości innych ras kur pochodzących z krajów azjatyckich.

Brabançonne (brabankon)

Jest to belgijska rasa kur, która powstała stosunkowo dawno, bo wizerunek przedstawicieli tej rasy został uwieczniony na obrazach z XVII i XVIII w. (Schmidt, 2007). Dopiero jednak na początku XX w. została oficjalnie uznana za rasę. Pierwsze stowarzyszenie jej hodowców zarejestrowano w Belgii w 1906 r., a w 1912 na wystawie zaprezentowano 400 osobników tej rasy. Jak podają Verhoef i Rijs (2006), powstała na drodze krzyżowania lokalnych, belgijskich ras kur i ras czubatych. Efektem tego krzyżowania jest obecność u tej rasy czuba, choć jest on znacznie mniejszy niż u innych kur czubatych. Kury te początkowo były znakomitymi nioskami, bowiem w warunkach chowu ekstensywnego znosiły nawet 200 jaj rocznie, o wysokiej masie – między 65 a 70 g (Verhoef i Rijs, 2006; Schmidt, 2007). Obecnie zostały wyparte przez leghorny, które stały się bardziej popularne. Masa ciała kury dochodzi do 2 kg, natomiast koguta 2,2–2,5 kg. Rasa charakteryzuje się smukłą sylwetką, co zawdzięcza dość zwartemu upierzeniu, stosunkowo długiemu grzbietowi, który wyraźnie przechodzi w ogon, stosunkowo wysoko noszony pod ostrym kątem. Również skrzydła ściśle przylegające do ciała dodatkowo potęgują wrażenie smukłości. Skoki są barwy szaroniebieskiej. Na głowie występuje czubek, który nie wynika z aż tak dużego stopnia pretuberancji czaszki jak u innych ras czubatych. Dodatkowo przed nim występuje mały, ale wysoki, prosty grzebień, często opadający na jedną stronę, zwłaszcza u koguta. Zausznice są słabo widoczne, barwy białej. Najbardziej rozpoznawalnymi odmianami barwnymi tej rasy są: przepiórcza (fot. 5) oraz srebrna przepiórcza. Zalecane w chowie przydomowym kur brabankon jest aktywność w poszukiwaniu pokarmu. Jeśli mają one dostęp do większego obszaru jak sady, łąki, ścierniska chętnie wykorzystują te naturalne żerowiska. Jako, że jest to rasa posiadająca cechy charakteryzujące kury ozdobne, jak obecność czuba, a dodatkowo również kury są dobrymi nioskami, warta jest popularyzacji. W Polsce nie jest to rasa popularna i trudno jest ją spotkać u hodowców.

Fot. 5. Kury i kogut rasy brabançonne
Phot. 5. Brabançonne hens and rooster
countrysidenetwork.com

Fot. 6. Kogut i kury rasy brabanckiej
Phot. 6. Brabanter rooster and hens
levendehave.nl

Brabancka (brabanter)

Kury brabanckie to stosunkowo stara rasa kur wiejskich, wyodrębniona już na początku XVII w. Rasa ta najbardziej jest znana w Holandii i tam podjęto wysiłki mające na celu jej ocalenie, kiedy w 1920 r. została uznana za prawie wymarłą. Jej pochodzenie określa się jednak jako północnoeuropejskie. Uważa się bowiem, że powstała na terenie wielu krajów. Obecnie spotykane osobniki tej rasy powstały poprzez odtworzenie z ocalałej niewielkiej populacji na terenie Holandii poprzez krzyżowanie z rasami niderlandzkimi z nią spokrewnionymi. Prowadzone w obrębie powstałej populacji prace hodowlane przyniosły pożądany rezultat, ponieważ udało się podtrzymać tę rasę i ocalić ją od całkowitego wyginięcia. Swoją wkład w odtwarzanie kur brabanckich miały brodacze sowie (ze względu na wysokie podobieństwo obu ras) oraz czubatki polskie. Jak podaje Schmidt (2007), wykorzystano w tym celu również kury rasy la flèche. Niestety, kury brabanckie nie występują w Polsce. Trudno się temu dziwić, ponieważ w swej ojczyźnie są także bardzo rzadkim okazem hodowlanym. Rasa ta należy do kur czubatych. Czub jest u nich podobny jak u rasy appenzeller. Długie pióra czuba tworzą charakterystyczny „pędzelek” skierowany do przodu. U kur brabanckich dodatkowo występuje także charakterystyczny grzebień w kształcie litery „V”, u koguta znacznie większy niż u kury, a także broda, która u rasowych ptaków powinna być pełna oraz bardzo bujnie upierzona. Grzbiet jest długi, nieco opadający w kierunku ogona.

Sam ogon u kury ma kształt wachlarza, natomiast u koguta posiada liczne sierpówki (fot. 6).

W obrębie rasy występują liczne odmiany barwne, jednak najczęściej spotyka się osobniki o ubarwieniu przepińczym oraz kuropatwanym. Kury cechuje zadowolająca nieśność, choć nie uznaje się tej rasy za wybitnie nieśną, zaliczając ją do ozdobnych. Pozyskiwane jaja mają białą skorupkę i masę około 60 g. Z uwagi na to, że jest to rasa powstała stosunkowo dawno, kury osiągają późno dojrzałość płciową, znosząc pierwsze jaja w wieku około 7–8 miesięcy. Poza ciekawym wyglądem, wśród hodowców rasa ta budzi uznanie ze względu na swoje przyjazne usposobienie.

Brakel

Jest to lokalna rasa kur wywodząca się z Belgii o bardzo długiej i ciekawej historii pochodzenia. Protoplastami brakli były kury campine (cętkowane). Jak podaje Schmidt (2007), kury te stanowiły tak cenny materiał jako nosiki, że w 1416 r. wprowadzono akt prawny regulujący zasady handlu osobnikami tej rasy pomiędzy blisko położonymi, belgijskimi wsiami Nederbrakel i Oudenaarde. Szczególnie ta pierwsza miała swój znaczący wkład w hodowlę rasy, dzięki temu usunięto przedrostek neder, pozostawiając w nazwie rasy brakel. W 1898 r. oficjalnie zarejestrowano w tej wsi związek hodowców brakli, a na inauguracji jego działalności zaprezentowano 550 osobników tej rasy. Dzięki oryginalnemu upierzeniu i dobrym walorom użytkowym rasa rozpowszechniła się także poza Belgią, w innych krajach Europy zachod-

niej (Verhoef i Rijs, 2006). Głowa u tych ptaków jest masywna, występuje na niej pojedynczy grzebień średniej wielkości o 5–6 mocno powcinanych i regularnie rozmieszczonych ząbkach. Dzwonki są średniej długości. Dobrze widoczne są także zausznice w barwie czysto białej. Szyja średniej długości, silna, nieco wygięta w dolnej części. W zależności od odmiany barwnej zarówno u koguta, jak i u kury na tych częściach ciała występuje czysto białe bądź złociste upierzenie. Pierś jest lekko wypięta do przodu. Brzuch szeroki i dobrze rozwinięty. Grzbiet płaski i szeroki. U kury ogon ma kształt wachlarza, natomiast u koguta występują liczne sierpówki mocno wygięte, o kształcie sierpa. W zależności od odmiany barwnej na piersi oraz reszcie ciała występują pióra o charaktery-

stycznym wzorze (określanym jako paskowanie bądź kreskowanie) z naprzemiennie ułożonych na pojedynczym piórze pasków czerni oraz w zależności od odmiany barwnej – bieli lub złocistego brązu. Najpopularniejsze odmiany barwne brakli to złocista i srebrzysta (fot. 7). Znacznie rzadziej występuje odmiana tzw. wielbłądzia (chamois), u której występuje charakterystyczny dla tej rasy wzór paskowania, jednak w kolorze bieli i barwy jasnozłocistej. Skoki są koloru sinoniebieskiego. Do zalet tej rasy należą, poza oryginalnym wzorem upierzenia, walory użytkowe, gdyż od noski tej rasy pozyskać można do 180 jaj o masie 60–65 g i białej skorupce. Dodatkowo, ptaki te są aktywne i chętnie poszukują dodatkowych źródeł pokarmu. Instynkt kwoczenia występuje sporadycznie.

Fot. 7. Kury i kogut rasy brakel odmiany srebrnej
Phot. 7. Brakel hens and rooster, silver variety
brakel.be

Fot. 8. Kura i kogut rasy fryzyjskiej
Phot. 8. Friesian hen and rooster
pl.pinterest.com

Fryzyjka

Jest to rasa lekkich kur wyhodowana na terenie holenderskiego regionu – Fryzji. Za odrębną rasę fryzyjki zostały uznane w 1880 r. (Schmidt, 2007). Niektórzy badacze na podstawie wykopalisk archeologicznych stwierdzają, że rasa ta może mieć nawet tysiącletnią historię. Pierwotnie była wykorzystywana jako wybitnie nieśna, ponieważ kury tej rasy przy zapewnieniu odpowiednich warunków mogą znosić nawet do 230 jaj rocznie (www.omlet.co.uk/breeds/chickens/friesian). Kury fryzyjskie posiadają charakterystyczną dla tej rasy cechę – bardzo wysoko osadzony gęsty ogon, jak również obfite, przylegające do ciała upierzenie o oryginalnej barwie. Lekko podłużna głowa ma średnią wielkość, u rasowych ptaków nie może być ona zbyt szeroko-

ka. Na głowie znajduje się pojedynczy grzebień o 5–6 niezbyt głębokich ząbkach, równomiernie rozmieszczonych. Dzwonki są małe i idealnie pasują do średniej wielkości głowy. Zausznice nie są zbyt duże, proporcjonalne do głowy, mają barwę białą i nieco owalny kształt. Szyja jest krótka, lecz smukła. Pierś jest wypięta do przodu i lekko uniesiona do góry. Lekko zaokrąglony tułów przypomina swoim kształtem walec. Grzbiet bardzo szeroki w ramionach, zwęża się stopniowo w kierunku ogona. Średniej długości uda i skoki powodują wrażenie nisko osadzonego korpusu w stosunku do podłoża. Ogon, zarówno u kury, jak i koguta jest wysoko noszony i rozpięty. Ozdobę koguta stanowią szerokie i bardzo mocno zagięte sierpówki w ogonie, który u rasowych osobników musi być zawsze wysoko uniesiony.

Ciekawą cechą u tej rasy jest różnica w upierzeniu płci osobników przynależnych do tej samej odmiany barwnej. Otóż kogut rasy fryzyjskiej posiada jednolite upierzenie, a kura ma tę samą barwę upierzenia, jednak z bardzo regularnie i symetrycznie rozmieszczonymi cętkami barwy czarnej lub białej (fot. 8).

Fot. 9. Kogut i kury rasy hamburskiej
Phot. 9. Hamburg rooster and hens
farmofcemani.yolasite.com

Hamburska

Kury hamburskie to stosunkowo stara rasa wywodząca się od kur cętkowanych, które hodowano na terenach Holandii i północnych Niemiec. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z początków XVIII w., bowiem szkice z kurami w typie dzisiejszych hamburgów, podpisane „hamburgs” pochodzą z roku 1740 r. (Schmidt, 2007). Po ras pierwszy ptaki tej rasy zostały zaprezentowane na wystawie drobiu w Birmingham w 1850 r. (Jabłoński i Gorazdowski, 1999). Kury osiągają masę ciała 1,5–2 kg, a koguty 2–2,5 kg. W obrębie rasy powstała także forma miniaturowa o znacznie niższej masie – kury ważą do 800 g, a waga kogutów nie przekracza 950 g. Te szlachetne ptaki zwracają uwagę smukłą sylwetką i długimi skokami, charakterystycznym upierzeniem oraz różyczkowym grzebieniem. Charakterystyczna jest także długa linia grzbietu, lekko zaokrąglona pierś oraz stosunkowo nisko noszony ogon poprzez jego niewielkie nachylenie względem grzbietu. Szyja długa i smukła, wygięta w delikatny łuk sprawia wrażenie cofniętej w stronę ogona. Różyczkowy grzebień prezentuje

Pomimo ciekawej historii, walorów ozdobnych i użytkowych w Polsce, jak i innych krajach poza Holandią rasa ta nie cieszy się dużą popularnością. Może to wynikać z faktu żywego temperamentu i wrodzonej ruchliwości kur fryzyjskich, w związku z czym wymagają one zapewnienia znacznej przestrzeni i dużej powierzchni wybiegów.

Fot. 10. Kogut i kury mewki wschodniofryzyjskiej
Phot. 10. East Friesian Meeuwen rooster and hens
aviornis.com.pl

się bardzo dekoracyjnie – jest dość duży, szerszy z przodu niż z tyłu. Ma intensywnie czerwony kolor, podobnie jak dzwonki, zausznicie natomiast są śnieżnobiałe. Najpopularniejszą odmianą barwną jest srebrna czarno nakrapiana (fot. 9). Występują również inne odmiany barwne, choć są rzadziej spotykane i mniej popularne. Ptaki te są energiczne i obdarzone dużym temperamentem.

Mewka wschodniofryzyjska (groninger meeuwen, east friesland meeuwen)

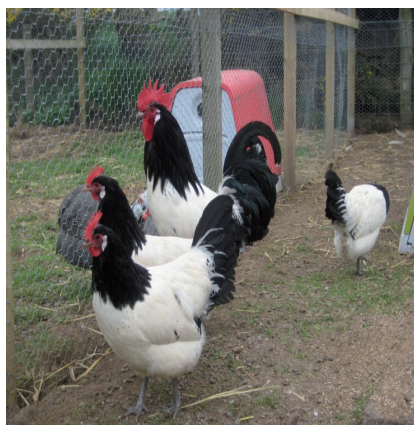
Podobnie jak brakel, rasa ta została wyodrębniona z kur campine, występujących na pograniczu Holandii i Niemiec na początku XIX w. (Schmidt, 2007). Nazwa rasowa mewka pochodzi od ubarwienia puchu piskląt tej rasy, łudząco przypominającego pisklęta mewy. Po raz pierwszy na wystawie drobiu na początku XX w. kury tej rasy zaprezentował hodowca z miasta Groninger. W 1906 r. został zarejestrowany pierwszy klub hodowców mewki wschodniofryzyjskiej, który miał swoją siedzibę w Oldenburgu. Członkowie klubu skupili się w swojej pracy hodowlanej nad ujednoczeniem cech rasowości tych kur.

W tym czasie wyklarował się również wzorzec rasy. Charakterystyczne dla niej jest cętkowane upierzenie, występujące u kury na grzbiecie, podbrzuszu oraz ogonie. U koguta cętkowanie nie występuje (fot. 10). Upierzenie jest jednolitej barwy białej lub złocistobrazowej z czarnymi sterówkami i sierpówkami w ogonie. Pomimo znacznej popularności tej rasy wśród hodowców, w obliczu dwóch wojen światowych znalazła się ona na skraju wyginięcia. Do dziś jej populacja, poza ojczystymi krajami, jest raczej nieliczna. W Polsce kury tej rasy są hodowane w niewielkiej liczbie. Nioski mewki wschodniofryzyjskiej znoszą do 180 jaj rocznie o masie do 55 g.

Lakenfelder (lakenfelder)

Dokładana data powstania i ukształtowania kur lakenfelder jako odrębnej rasy nie jest znana. Schmidt (2007) podaje, że na terenie dzisiejszej Westfalii w regionie belgijskim wokół Zottegems kury o charakterystycznym dla tej rasy kontrastowym, czarno-białym upierzeniu hodowano już od 1835 r. Jako rejonu geograficzne, na których powstała rasa Malik (1968) wymienia Westfalię i Hannover, Verhoef i Rijs (2006) natomiast – wioskę Utrecht Lakerveld w Holandii, skąd prawdopodobnie rasa ta wywodzi swoją obecną nazwę w języku niemieckim, holenderskim, a także angielskim – lakenfelder. Za drugi obszar, na którym mogło dojść do powstania rasy Verhoef i Rijs (2006) uznają Westfalię i pogranicze Holandii, gdzie nazwę lakenfelder nosi także lokalna rasa bydła o umaszczeniu czarno-biało-czarnym. Umaszczenie czarno-białe z charakterystycznym białym pasem pośrodku ciała nazywane jest w Europie holenderskim, co w pewnym stopniu potwierdza, że jeden z rejonów tego kraju miał swój udział w wytworzeniu kur tej rasy (Verhoef i Rijs, 2006). Kury rasy lakenfelder po raz pierwszy zostały sprowadzone do Stanów Zjednoczonych w 1900 r. i zostały oficjalnie wpisane do amerykańskiego standardu drobiu (Roberts, 1997). Pierwsze stowarzyszenie zostało założone przez hodowców tej rasy na terenie Niemiec w 1967 r. (Schmidt, 2007). Obecnie istnieje także klub hodowców tej rasy w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych. Oprócz formy standardowej istnieje także forma miniaturowa tej rasy, różniąca się masą ciała. Powstała ona w latach 1937–1939

i była hodowana w regionie Twente na terytorium Holandii. Hodowlą odmiany miniaturowej zajmował się niemiecki hodowca Borger, który formę tę uzyskał krzyżując duże kury lakenfelder z belgijską rasą kur miniaturowych bassette (Schmidt, 2007). Verhoef i Rijs (2006) jako miejsce powstania miniaturowej formy lakenfelderów wymieniają Holandię oraz Hamburg w Niemczech, jako datę ich wytworzenia podając rok 1972. W niemieckim standardzie rasy za datę powstania przyjęto 1840 r. w regionie Westfalii i Hannoveru. Pierwotnie rasa ta była traktowana jako ogólnoużytkowa, nadmiar kogutów w gospodarstwie przeznaczano na ubój, kury natomiast traktowano jako dobre nioski, znoszące 160 jaj rocznie, ponadto dobrze wykorzystujące paszę znajduwaną przez nie samodzielnie na nieograniczonym wybiegu (Malik, 1968). W wyniku intensyfikacji produkcji drobiarskiej i wielkostadnej hodowli rasa ta, ze względu na duży temperament oraz żywe usposobienie, bardzo źle czując się na zamkniętej ograniczonej przestrzeni nie znalazła zastosowania w chowie klatkowym, ani w chowie na ściółce (Verhoef i Rijs, 2006). Współcześnie jest ceniona ze względu na kontrastowe ubarwienie oraz pokrój przez hodowców amatorów, wystawiana także na wystawach drobiu w Europie oraz Polsce. Kury tej rasy są uznawane za bardzo rzadkie i zagrożone wyginięciem (Schmidt, 2007). Malik (1968) stwierdził, że przyczyną malejącego stanu liczebności kur tej rasy i – co za tym idzie – zmniejszonego zainteresowania jej hodowlą była niska masa ciała i mała wydajność rzeźna. Liczebność osobników rasy lakenfelder jest niewielka zarówno w Niemczech i Holandii, jak również w Polsce, gdzie obecnie kury te stanowią nieliczną populację (Jankowska, 2013). Poza aspektem ozdobnym, nioski tej rasy mogą dostarczać pewnej ilości jaj o stosunkowo dużej masie w zakresie 55–57 g (Różewicz i in., 2016). Kurę cechuje smukła budowa ciała z prawie poziomą linią grzbieta. Głowa średniej wielkości z małym pojedynczym grzebieniem oraz szyja mają czarne upierzenie. Pierś oraz korpus zgodnie ze standardem rasy powinny być wyłącznie białe, poza sterówkami ogona, które są czarne (fot. 11). W przypadku koguta, poza wymogiem czysto czarnego upierzenia na głowie, szyi, sterówkach ogona i sierpówkach, pióra siodła również powinny być białe z czarną obwódka. Skoki są barwy sinoniebieskiej.

Fot. 11. Kogut i kury rasy lakenfelder
Phot. 11. Lakenfelder rooster and hens
omlet.co.uk/breeds/chickens/lakenfelder

Fot. 12. Kogut i kury rasy vorwerk
Phot. 12. Vorwerk rooster and hens
ptakiozdobne.pl

Vorwerk (Forwerk)

Rasą, w której wytworzeniu brały udział kury lakenfelder są forwerki. Kury o podobnym pokroju i upierzeniu, jednak z tą różnicą, że u rasy vorwerk na tułowiu zamiast upierzenia w kolorze białym (jak u lakenfelderów) występuje kolor jasnobrązowy (fot. 12). Pierwsze kury tej rasy pojawiły się na niemieckiej wystawie w 1912 r., a krótko później została ona oficjalnie uznana za rasę (Schiffer i Hotze, 2011). Twórcą jej był hodowca Oscar Vorwerk, który wykorzystał w tym celu kury lakenfelder i orpington (Jasienica, 2012). W obrębie rasy vorwerk występuje także forma miniaturowa. Kury te zostały wychodowane znacznie później niż forma standardowa. Stało się to pod koniec lat trzydziestych ubiegłego wieku. Po wielu próbach przebicia się na wystawach kur ozdobnych kury miniaturowe rasy vorwerk zdobyły pierwszy tytuł championa w 1962 r. na wystawie w Lipsku. Osobniki tej rasy mają szeroką pierś, która jest pełna i bardzo dobrze wysklepiona. Skrzydła średniej wielkości ściśle przylegają do tułowia. Uda kur są widoczne, średniej wielkości, bardzo mocne i dobrze umięśnione. Nogi także są średniej wielkości, o barwie łupkowo-niebieskiej. Pióra na całym ciele są bardzo gładkie i ściśle przylegają do ciała, tworząc zwartą warstwę chroniącą przed chłodem. Masa ciała koguta dochodzi do 2,5 kg, kury do 2 kg. Od noski tej rasy można spodziewać się 170 jaj rocznie o średniej masie 60–65 g i lekko kremowej skorupie.

Westfalski totleger

Totleger wetsfalski to rasa wywodząca się od wiejskich kur cętkowanych, które były utrzymywane na terenie północnych Niemiec. Celem, jaki przyświecał twórcom rasy, było wyhodowanie kur o dobrej nieśności, odporności na choroby i występujące niskie temperatury podczas srogich zim, przy jednoczesnym zachowaniu charakterystycznego upierzenia. Występujący u tej rasy grzebień typu różyczkowego jest znacznie mniej wrażliwy na odmrożenia (Kaszyński, 2016). Przedrostek „tot” w nazwie odnosi się do ponadprzeciętnej nieśności kur tej rasy, jaka cechowała ją w czasach, gdy najintensywniej propagowano ją wśród wiejskich gospodyń (Schmidt, 2007). Nazwa ta została ostatecznie nadana po przyjęciu wzorca rasowego w 1904 r. Pomimo że rasa ta była ceniona ze względu na stosunkowo dobrą nieśność, to jednak nie była w stanie konkurować ze znacznie bardziej produktywnymi nioskami współczesnych ras i mieszańców towarowych. Z tego względu jej liczebność systematycznie malała, aż osiągnęła krytyczny punkt. Wymagało to podjęcia intensywnych działań w celu ocalenia rasy od wyginięcia. Powstało więc stowarzyszenie hodowców tej rasy, które za cel swojej działalności przyjęło sobie jej popularyzację wśród pasjonatów drobiu ozdobnego oraz zwiększenie jej liczebności, a także przyjęcie i ujednolicenie wzorca rasowego. Obecnie do działań tych przyłączyło się również Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Starych Ras Zwierząt Gospodarskich w Niemczech (GEH).

W 2013 r. na terenie Niemiec pod opieką stowarzyszenia znajdowało się 250 kogutów i 1000 kur tej rasy (Kaszyński, 2016). Jest to populacja, która daje nadzieję na ocalenie rasy i rozpowszechnienie jej wśród hodowców nie tylko z Niemiec, ale i z innych krajów. W Polsce rasa ta występuje nielicznie. Totlegery wetsfalskie posiadają typowe dla ras kur wiejskich cechy budowy, jak: zaokrąglona i lekko wypięta do przodu pierś, wydarty brzuch i zwarte upierzenie nadające sylwetce smukły wygląd. Kogut posiada bujny ogon z licznymi, mocno wygiętymi sierpówkami. Grzebień jest wyłącznie typu różyczkowego, delikatnie zakończony cienkim kolcem. Zausznice są białe z lek-

Fot. 13. Kogut i kury rasy westfalski totleger
Phot. 13. Westfälischer Totleger rooster and hens
greenfirefarms.com

kim niebieskim nalotem. Skoki są niebieskosine. W obrębie tej rasy są dwie odmiany barwne: złota i srebrna. Na głowie i szyi występuje jednolite upierzenie, w zależności od odmiany barwnej – złocistobrazowe lub białe. Tułów natomiast jest charakterystycznie upierzony. Występuje tu kreskowany deseń na piórach, dzięki naprzemiennemu ułożeniu barwy czarnej i – w zależności od odmiany barwnej – złocistobrazowej bądź białej (fot. 13). U koguta pióra siodła są jednak bez charakterystycznego wzoru. Masa ciała koguta waha się od 2 do 2,5 kg, kury od 1,5 do 2 kg. Nioski tej rasy znoszą rocznie 170–200 jaj o białej skorupce i masie 55–60 g.

Fot. 14. Kury i koguty rasy włoszka
Phot. 14. Italianer hens and rooster
imged.pl/

Włoszka (Italianer)

Wywodzi się od wiejskich kur występujących w Lombardii. Istnieją przypuszczenia, że protoplaści tej rasy byli utrzymywani na tych terenach już w starożytności. Włoszki zaliczane są do grupy kur śródziemnomorskich. Cechą rasową, charakterystyczną dla nich są bardzo dobrze rozwinięte przydatki głowowe – prosty grzebień, dzwonki, zausznice (fot. 14). U koguta duży, pojedynczy grzebień powinien mieć 5–6 równomiernie rozłożonych ząbków. U kur grzebień jest również duży w stosunku do innych ras, z wyraźnie wciętymi zębami. Zazwyczaj tylna jego część bywa pochylona na jedną stronę. Występuje także odmiana o różyczkowym grzebieniu, jednak nie jest ona popularna wśród hodowców i rzadko spotykana. Zausznice u kogutów i kur

powinny być duże, gładkie, barwy czysto białej. Uwagę zwracają – szczególnie obfite upierzenie grzywy, zwłaszcza u koguta oraz liczne sierpówki ogona i długie pióra siodła. Masa ciała koguta kształtuje się w zakresie 2,5–3 kg, podczas gdy kury 1,7–2,5 kg (Pudyszak, 2004). W obrębie tej rasy powstała także forma miniaturowa o znacząco niższej masie ciała – do 1 kg. Ze względu na liczne odmiany barwne oraz wysoką nieśność kury te cieszą się bardzo dużą popularnością. Istnieje liczna rzesza hodowców tej rasy na całym świecie, również w Polsce. Świadczy to o tym, że rasa ta synergicznie łączy w sobie aspekt ozdobny z użytkowym. Od kury włoszki można uzyskać 200 jaj o masie 55–65 g i białej skorupce. Kury te nie wykazują instynktu kwoczenia, stąd hodowcy prowadzą zazwyczaj sztuczną inkubację jaj.

Podsumowanie

Od niepamiętnych czasów na podwórkach i zagrodach wiejskich znajdowały się kury, które w toku wielowiekowej hodowli wykształciły specyficzne cechy budowy ciała oraz odporności na lokalne warunki chowu i choroby. Najczęściej umożliwiano im swobodne poruszanie się po rozległych obejściach gospodarstw i przyległych terenach pól, łąk i sadów, gdzie samodzielnie zdobywały sobie znaczącą część pokarmu. Z powodu izolacji wielu terenów i regionów geograficznych ograniczona pula genetyczna sprawiła, że wyodrębniły się cenne rasy, które współcześnie ze względu na proces intensyfikacji produkcji drobiarskiej straciły swoje gospodarcze znaczenie. Obecnie jednak wielu hodowców ze względu na sentyment, a także ich walory ozdobne chętnie powraca do tradycji hodowli kur rzadkich ras, które stanowią cenny element różnorodności genetycznej tego ważnego dla człowieka gatunku zwierząt gospodarskich. Dzisiaj bowiem nikt nie jest w stanie określić, jakie będą wymagania przyszłych pokoleń w odniesieniu do warunków chowu drobiu i dotyczące produktów drobiarskich. Aktualnie widoczny jest trend propagowa-

nia chowu zwierząt jak najbardziej zbliżonego do natury, stąd unikalne cechy kur ras lekkich mogą być w przyszłości wykorzystane. Obecnie mają one jednak znaczenie jako rasy ozdobne, a kierunkiem ich hodowli jest doskonalenie wzorca. Stąd, w pracy przedstawiono czternaście popularnych i mniej znanych, wybranych ras lekkich kur o różnym eksterierze i pochodzeniu, aby możliwie wyczerpująco zaprezentować historię ich powstania, charakterystykę cech budowy i pewne walory użytkowe.

Chów i hodowla kur rasowych dają możliwość zachowania na odpowiednim poziomie bogatej puli genetycznej, która może zostać wykorzystana przez następne pokolenia, np. do tworzenia mieszańców lub nowych ras. Wiele ras przetrwało do tej pory tylko dzięki hodowcom amatorom, którzy zafascynowani ich pięknem nie przywiązywali większej wagi do cech produkcyjnych. Stąd, przedstawiona praca ma także na celu popularyzację hodowli kur ras lekkich wśród tej grupy pasjonatów hodowli drobiu ozdobnego. Opisanie ras mogą być także wykorzystane w gospodarstwach agroturystycznych jako ich atrakcja, a jednocześnie dostarczać pewną ilość jaj.

Literatura

- Dal Bosco A., Mugnai C., Castellini C. (2011). Performance and meat quality of pure Ancona and Cornish × Ancona chickens organically reared. *Arch. Geflügelk.*, 75 (1): 7–12.
- Jabłoński K.M., Gorazdowski M.J. (1999). Kury ozdobne. Agencja wyd. Egros, Warszawa.
- Jankowska K. (2013). Kury ozdobne hodowane w Polsce. *Hod. Drobiu*, 7: 68–71.
- Jasienica K. (2012). Forwerk. *Fauna & Flora*, 2: 6–7.
- Kasziperuk K., Rózewicz M. (2016). Appenzeller czubaty – kury ze Szwajcarii. *Gołębie i Drobnym Inwentarz*, 3 (72): 50–52.
- Kaszyński B. (2016). Totleger westfalski. *Fauna & Flora*, 9: 5–6.
- Łukasiewicz M. (2008). Tajemnice kurzej czerni. *Pol. Drob.*, 7: 8–10.
- Łukasiewicz M., Siennicka A. (2011). Magia czarnej barwy kur ayam cemani. *Pol. Drob.*, 8: 21–23.
- Malik W. (1968). Atlas ras drobiu. PWRiL, Warszawa.
- Moszczyński P. (2012). Kury ozdobne. Wybór – Hodowla – Rasy. Wyd. SBM, Warszawa.
- Mugnai C., Dal Bosco A., Castellini C. (2008). Effect of rearing system and season on the performance and egg characteristics of Ancona laying hens. *Italian J. Anim. Sci.*, 8, 2: 175–188.
- Pudyszak K. (2004). *Drób ozdobny*. Oficyna wyd. Hoża, Warszawa.
- Roberts V. (1997). *British Poultry Standards*. Wyd. Oxford Blackwell.
- Rózewicz M., Janocha A., Biesiada-Drzazga B., Łuczak D. (2016). Tempo wzrostu, szybkość opierzenia się oraz reprodukcja kur rasy Lakenfelder. *Wiad. Zoot.*, LIV, 3: 8–17.
- Schiffer K.J., Hotze C. (2011). *Przydomowy chów kur*. Wyd. RM, Warszawa.
- Schmidt H. (2007). *Kury – rasy, hodowla*. Wyd. RM, Warszawa.
- Verhoef E., Rijs A. (2006). *Encyklopedia kur ozdobnych*. Wyd. Bellona, Warszawa.

CHARACTERISTICS OF SELECTED BREEDS OF LIGHT HENS

Summary

From time immemorial, chickens resistant to climatic conditions and diseases were raised in backyards and rural farms. The vast diversity of geographic areas and regions, and the limited genetic pool, have made it possible to isolate the valuable breeds that have lost their economic importance in the poultry industry. At present, however, many breeders are eager to return to the hen breeding traditions of these rare breeds, which are a very valuable element of genetic diversity and are appreciated for their ornamental value. This study presents fourteen light breeds of popular and lesser known hens of different backgrounds, including their history, characteristics and use. The article also aims to popularize the breeding of light breed hens among enthusiasts of breeding ornamental poultry.

Key words: light hens, ornamental breeds

Drób ozdobny w gospodarstwie
agroturystycznym
Ornamental poultry in agritourism farm
(fot. F. Brzóska, D. Dobrowolska)